

SECTION 1. THEORY AND HISTORY OF CULTURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-488-7-1>

“SEASONS OF LIFE” BY EVGENII DOSENKO AS A MODERN PRESENTATION OF THE FOLKLORE MODEL OF BALLET

«СЕЗОНИ ЖИТТЯ» ЄВГЕНА ДОСЕНКА ЯК СУЧАСНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ МОДЕЛІ БАЛЕТУ

Zinchenko-Hotsuliak V. M.

PhD,

*Lecturer at the Department
of Humanitarian and Musical-
innovative disciplines*

*R. Glier Kyiv Municipal Academy
of Music*

Kyiv, Ukraine

Зінченко-Гоцуляк В. М.

докторка філософії,

*викладачка кафедри гуманітарних
та музично-інноваційних дисциплін
Київська муніципальна академія*

музики імені Р. М. Глієра

м. Київ, Україна

Балетний опус «Сезони життя» українського композитора Євгена Досенко (нар. 1945) репрезентує фольклористичну лінію українського балетного мистецтва, яка була і є найбільш показовим і популярним напрямом розвитку балетного українського мистецтва з перших кроків його існування. Музика, як і лібрето, спеціально написана автором для студентської балетної постановки (Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря) і являє собою композицію на тему фольклорної України у чотирьох частинах.

Прем'єра балету відбулася наприкінці грудня 2016 року на сцені Національної опери України у рамках звітнього концерту Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря. Хореографом виступив заслужений артист України Олександр Нестеров, виконавцями – студенти названої Академії.

Як відомо, пори року, розповсюджений у мистецтві концепт, який є своєрідною аналогією до еволюції людського життя. Оптимістична сюжетна лінія балету Є. Досенка, не є виключенням, адже презентує шлях молодій парі від моменту зародження почуттів, їх трансформація у палке кохання, яке завершується весіллям. Унікальною особливістю балету, яка розширює його синтетичну парадигму, є введення до українського народного оркестру партії жіночого голосу з текстом (роль Провісниці).

Акцент на фольклорному статусі балету зумовив і його інтонаційно-жанрове наповнення, і специфіку розгортання сюжету. У хореографічному аспекті, як і в самій музиці, все досить просто і класично: танцювальна естетика вирішена в етнічно-фольклористичному амплуа із насиченням видовищних елементів, направлених на демонстрацію хореографічного рівня студентів.

Балетні сцени (відповідно до лібрето їх чотири) мають свої об'єднуючі позиції. По-перше, це образ Провісниці – вокалістки, яка керує процесом; по-друге, це персонаж Дударика, своєрідного українського Орфея, який у даному випадку є посередником між світом людей та міфічними істотами, Інтонаційний портрет Хлопчика-дударика озвучений цитованим матеріалом, а саме обробкою народної пісні Миколи Леонтовича «Діду мій дударіку», яка стає своєрідною лейт-темою балету, виникаючи у знакових моментах змін пір року.

Симптоматично, що «коловорот природи» починається із Зими і, через Весну і Літо, прямує до Осені, що безпосередньо пов'язано з календарно-обрядовими традиціями українців. Ця ж календарно-обрядова схема представлена як у конкретних обрядово-ритуальних діях, так і у ряді цитат фольклорного походження, які створюють образ кожної пори року.

Частина «Зима», яка виконує функцію зав'язки історії кохання, – це час гулянь молоді, яка колядує і щедрує. Задля створення етнічної достовірності цієї ситуації, до вистави введено типовий обряд «Водіння кози» з характерними для нього театралізованими діями. Серед експонуючих цю пору народних пісень можна виділити «Щедрий вечір» та колядку «Добрий вечір тобі», які використані як цитати.

Частина «Весна», як це передбачається принципами організації балету, це презентація відповідних до цієї пори року календарно-обрядових жанрів весняного циклу: дитячих і дівочих хороводів з гуканням весни, таких як фольклорні пісні «Зелена діброва», «Топчу, топчу ряст». За сюжетом це час першого освідчення у коханні.

Наступна частина балету – «Літо», пов'язана з ситуацією сватання молодої, експонується святом Івана Купала з типовими для нього купальськими піснями, стрибанням через вогнище, пусканням віночків, тощо. Кульмінацією історії кохання стає частина «Осінь» – власне весільний обряд. На першому плані тут гра троїстих музик, основних координаторів музичної частини весілля. Зосереджуючи увагу на оптимістичній жанровій палітрі українського весільного обряду, композитор уникає розповсюдженого у деяких регіонах України плачу-голосіння (зазвичай воно звучить на дівич-вечорі, коли подруги прощаються з молодою), залишаючи лише розвеселу весільну польку, яка й готує життєствердний фінал.

Симптоматично, що послуговуючись вже історичною традицією для українських популярних фольклорних балетів, композитор, серед великого розмаїття обрядових пісень, обирає найбільш відомі, впізнаванні слухачем мелодії, такі як «Добрий вечір тобі», «Ой як на Йвана на Купала», «Діду мій дударіку», що робить твір легким для сприйняття.

Отже, фольклорно-популярний статус балету забезпечений кількома основними чинниками. Це:

- фольклорна специфіка, яка репрезентована цитуванням найвідоміших пісень календарно-обрядового циклу;
- сюжетна лінія, сконцентрована на оптимістичній любовній інтризі (від знайомства до весілля);
- палітра народного оркестру, що виконує твір, насичує балет колоритно-етнічним тембровим забарвленням;
- костюми і декорації, виконані у типовому фольклорному амплуа;
- прийоми класичної народної хореографії з характерним для неї превалюванням дансантиності (періодичність, квадратність, ритмічна регулярність акцентів, симетричність структури, опору на конкретний танцювальний жанр) над пластичністю.

Балет Євгена Досенка є традиційним фольклористичним опусом, який завжди був затребуваним серед українського глядача як столітньої давнини, так і сучасного.